

Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

[Sefer Melakhim]

[Sefer Melakhim]

Shelomoh ben Yitshak

5565 [1804/1805]

א

[urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9667](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9667)

טהראן עויג פאר גאטט געגרינדעט
בלויבען . (מו) דהיראוויף גאב דער
קעניג דעם כנייהו זאָהן יהודע'ס בעפע-
הל , אונד ער גינג הינאויס , אונד
ריכטעטע איהן הין . שלמה'ס דעגירונג
וואָר נונטער גאַנץ געזיכערט .

ג (א) שלמה פֿערשוועגערטע זיך נון
מיט פרעה קעניג פֿאַן מצרים ,
נאָהס דעססען טאָכטער צור געמאָהלין ,
אונד וויס איהר אין דער שטאָדט דוד'ס
איינע וואָהנונג אָן , ביס ער דען בויה
זיינעם הויזעס, דעם טעמפעלס אונד דער
מויערן ירושלים'ס פֿאַללענדעט האַטטע .
(ב) דאָו פֿאַלק אָפֿערטע דאָמאַלס
נאָך אויף העהן , ווייל קיין הויז פֿיר דען
נאָמען דעם עויגען ערכויעט וואָר .

(ג) שלמה ליכטע דען עויגען וואָג
דעלטע נאָך דען פֿאַרשריפטען זיינעם
פֿאַטערס דוד , נוד דאָס ער אויך אויף
העהן

לָלֶכֶת בַּחֲקוֹת דָּוִד אָבִיו בַּק

באור

אמר במקום אשר הורשע לפני מלך ויטן
בנדק הסאו (משלי כ"ה ה') . (מו)
והממלכה נכונה ביד שלמה , כי אבדו
שנאי בית המלך מתוך קהל ישראל .
ג (א) ויביאה אל עיר דוד , הניאה א
עיר דוד (לשנת 88) עד כלותו
וכו' . ובתרגום האשכנזי נאלס הכתוב הזה
כפי הכות . (ב) רק העם , מלת רק
בכתוב הזה קשה להולמה נמאוד מאד , כי מה
בא למעט ? אולי כוונת המקרא שלבת פרעה
שנא שלמה בית מכות בעיר דוד , עד אשר בנה
לה בית בעיר הלבנון ; אבל עס ישראל לא
שנאו מונח להקטיר טרם נבנה בית המקדש ,
ולכן הקריבו קרבנות' נבמות . (ג) ויאבה ,
עבדו מאהבה , אע"פ שלק' בת פרעה , לא סר
מעבודת ה' עד עת זקנתו רק נבמות הוא
מונח , ואף שהנמות היו מתרות עד בנין
הבית

דוד יהיה נכון לפני יהודה עד-
עולם : (מו) ויצו המלך את-
בניהו בן-יהוידע ויצא ויפגע
בו וימת והממלכה נכונה ביד
שלמה :

ג (א) ויתחתן שלמה את-
פרעה מלך מצרים ויקח
את-בת-פרעה ויביאה אל-עיר
דוד עד בלתי לבנות את-ביתו
ואת-בית-יהודה ואת-הומת
ירושלים סביב : (ב) רק העם
מזבחים בבמות פי לא נבנה
בית לשם יהודה עד הימים ההם :

(ג) ויאבה שלמה את-יהודה

בבמות רש"י

זה' : (מו) והממלכה נכונה וגו' .
כלומר לא נעש על כל אלה :
ג (א) ויתחתן שלמה . וכל זמן שהי'
שועי רבו קיי' לא נתחתן צו מכתן
אמר לעולם ידור אדם במקום רבו :
עד כלותו לבנות וגו' . ואח"כ בנה לה
בית : (ב) מזבחים נבמות . לשם שמים
כל הרונה בונה מזבח בראש גגו או
בחצרו : (ג) ויאבה שלמה ללכת
בחוקות דוד אביו . הרבע שנים עד שלא
התחיל לבנות הבית . אבל משהתחיל
לבנות ויתחתן שלמה את בת פרעה
נמנחת אומר כי על אפי וחמתי הית' לי
העיר היתה למן היום אשר בנו אותם

בַּבְּמוֹת הוּא מְזַבַּח וּמִקְטִיר :
 (ד) וַיִּלֶךְ הַמֶּלֶךְ גְּבַעְנָה לְזִבְחָה
 שָׁם כִּי־הָיָה הַבְּמֹה הַגְּדוֹלָה
 אֶלֶף עֲלוֹת יַעֲלֶה שְׁלֹמֹה עַל
 הַמְּזַבַּח הַהוּא : (ה) בְּגִבְעוֹן
 נִרְאָה יְהוָה אֶל־שְׁלֹמֹה בַּחֲלוֹם
 הַלַּיְלָה וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים שְׂאֵל מָה
 אֲתָדַלֵּךְ : (ו) וַיֹּאמֶר שְׁלֹמֹה
 אֲתָה עֲשִׂיתָ עִמָּי עֲבָדְךָ דָּוִד אָבִי
 חֶסֶד גָּדוֹל כַּאֲשֶׁר הָלַךְ לִפְנֵיךָ
 בְּאֵמֶת וּבְצַדִּיקָה וּבִי־טָרַת לִכְבֹּ
 עַמְּךָ וְהִתְשַׁמְרֶנּוּ אֶת־הַחֶסֶד
 הַגָּדוֹל הַזֶּה וְהִתְחַדְּלוּ בְּיָשֵׁב
 עַל־כִּסְאוֹ בַּיּוֹם הַזֶּה : (ז) וַעֲתָה

הָעֵת אֶפְפָּעֶרְטֶע אונד רייכערטע .
 (ד) זאָגינג דער קעניג אויך נאָך גבעון ,
 אום דאָ צו אַפּפּערן , ווייל דאָרט איינע
 בעדיהמטע העהע וואָר ; טויענד גאַנצע
 אַפּער כראַכטע שלמה אויף דעם
 דאָרטיגען אַלטאַרע דאָר .
 (ה) היר צו גבעון ערשין איהם דער
 עוויגע אין איינעם נעכטליכען טרויסע ,
 אונד שפראַך צו איהם : פּערלאַנגע
 עטוואָ , דאָ אויך דיר געבען זאלל !
 (ו) אונד שלמה אַנטוואָרטעטע : דוא
 ערצייגטעסט דיינעם קנעכט , טיינעם
 פּאַטער דוד , גראַסע גנאָדע , ווייל
 ער מיט וואָרהייט , רעכטשאַפּענהייט
 אונד אויפֿריכטיגעם הערצען פּאָר דיר
 וואָנדרעלטע , אונד זעצעסט דינע גנאָדע
 יעצט נאָך פּאַרט , דאָ דוא איהם איינען
 זאָהן געגעבען , דער איצט אויף זיינעם
 טריאַנע זיצט . (ז) עוויגער , מיך
 גאַטט

יהוה

באור

רשי

ועד היום הזה (ירמיהו ל"ג א') כך
 שנינו בסדר עולם למדנו שאין הפרשי'
 כתובות כסדר : בצמות . הוא מזבח
 בגנותו דבר הכתוב ששהו את בנין
 הבית ארבע שנים : (ד) היה הכמה
 הגדולה . הוא מזבח הנחשת שעשה
 משה במדבר וסוקבעה בשילה חרבה
 שילה בימי עלי ובאזו לטוב . חרבה טוב
 בימי שאלו ובאזו לגבעון : יעלה שלמה .
 כמו מעלה שלמה : על המזבח ההוא .
 ביום אחד : (ו) ותשמר לו . לשון
 זואמות את דבריו כמו ושמר ה' אליהם
 לך וגו' (דברים ז' י"ג) ואף כאלו ותשמר
 לו את החסד האמנם דברך לקיים לו
 את החסד אשר הבטחתו על ידי נתן
 בגניס : (ז) בעד

הבית , מ"מ לא הלך בזה בחקית דוד אחי ,
 כי אביו לא זבח דק לפני הארון בירושלים או
 בכמה אשר בגבעון , וזהו שזבח בגון אדונה
 היבוס , הוראת שעה היתה לכפר על העם
 בעת הקצף , אבל שלמה זבח בצמות אחרות -
 (רד"ק בתוספת באור) . (ד) הכמה
 הגדולה . במעלה ומשיכות , כי שם היה
 מזבח הנחשת , אשר עשה בכלאל (הכ"ל) -
 יעלה שלמה , עתיד במקום עבר , כמו אז
 יסיר משה (שמות ט"ו) זדומיו . על
 המזבח ההוא , ביום אחד (רש"י) . וכן
 דעת חז"ל , ונס מדברי הימים (ב' א' י"ז)
 נראה כן . (ה) בגבעון עראה ה' אל
 שלמה , כלילה ההוא , סן כתוב בדברי
 הימים (ב' א' ד') - בחלום הלילה , בכואות
 דבות באות בחזיונות לילה , כאשר אמר משה
 אדונינו : בחלום אדבר צו (במדבר י"ב) .
 (ו) כאשר הלך , על אשר הלך זבישד לבב ,
 (זכריה) בישרת לבב עמך (ז) בעד

גאטט ! דוא מאכטעסט דיינען קנעכט
 צום קעניג אן מיינעם פאטערס רוד
 שטעללע , איך אבער בין איין אונער-
 פאהרנער יינגלינג , פערשטעה דיין
 קונסט צו רעגיהרען ניכט ,
 (ח) אונד לעבע אונטער דיינעם אויס-
 ערוועהלטען פאלקע , דאן זא צאהל
 רייך איזט , דאס עם פאר מענגע ניכט
 בערעכנעט אונד ניכט געזעהלט ווערדען
 קאן . (ט) דרום פערלייזע דיינעם
 קנעכטע איין פערשטענדיגעם הערץ ,
 אום דייין פאלק ריכטען , אונד צווישען
 דעם גוטען אונד שלעכטען אונטערשייד-
 ען צו קעננען ; דען ווער קענטע זאנסט
 דויע גראסע נאציאן רעגיהרען ? —
 (י) דעם עוויגען געפיהל עם , דאס
 שלמה דויעס פארלאנגטע , (יא) אונד
 ער שפראך צו איהם : ווייל דוא דיר נוד
 דויעס ווינשט , אונד ניכט לאנגעם
 לעבען

יהוה אלהי אהה המלכה את-
 עבדך תחת דוד אבי ואנכי גער
 קטן לא יאדע צאת וכו' :
 (ח) ועבדך בתוך עמך אשר
 בחרת עם רב אשר לא ימנה
 ולא יספיר מרב : (ט) ונתת
 לעבדך לב שמע לשפט את-
 עמך להבין בין טוב לרע כי מי
 יוכל לשפט את-עמך רכבד
 הזה : (י) ויטב הדבר בעיני
 אדני כי שאל שלמה את-הדבר
 הזה : (יא) ויאמר אלהים אליו
 יען אשר שאלת את-הדבר הזה
 ולא

באר

רשי

(ז) גער קטן , כמשמעו , כי בן י"ב שנה היה
 בעת היות , לפי דעת חז"ל הנחמנה , ו-
 מה שכתב רש"י ז"ל על המקרא הזה . צאת
 וכו' , טעם מליכה הואת ידוע , וכל המתורגם
 לפי הכונה . (ח) לא ימנה ולא יספיר ,
 כפל ענין במלות שוות . (ט) לב שומע ,
 לב מנין , כמו כי שומע יוסף (ראשית מ"ב
 כ"ג) . כי מי יוכל לשפוט , (בלעדי זה)
 את עמך הכבד הזה . (יא) לשמע בשפט ,
 רח

(ז) נער קטן . בן י"ב שנה היה
 חס לך החשבון ויקרא את שמו
 ידודי (שמואל ב' י"ב כ"ה) צו צפרק
 ענה אמון את תמור שנאמ' ויהי אחרי
 כן ולאצלום אחות . מוקן שנת' ימים
 ויהי גוזז' לאצלום וסרג את אמון
 ואצלום צרח וילך גשורה ויהי שם ג'
 שנים הרי ה' שנים ושז חצלנו לירושלי'
 וישז בירושלי' שנתים הרי שבע לשלמה .
 ומרד בחזיו' יגהרג . אחר זאת ויהי רעז צימי דוד שלש שנים הרי עשר בח' עשרה
 מנה את ישראל וישוטו בכל הארץ תשעה חדשים . בשנת מותו תיקן משמרות בשנת
 הארבעים למלך דוד גדרשו הרי שתי' עשרה למולך שלנו' : (ט) את עמך הכבד .
 מתוך שהם רבים יש להם עסקים רבים וצחי' לדין ואין לי מתוך לעיין צדיגם דבר
 אחר כי מי יוכל לשפוט את עמך הכבד בזה משפטם כבד מאד חס יבא דין שני כתי'
 לפני וחסול מזה ואתן לזה שלא כדון חגי נענש חבל ישראל הריני נענש עליו עונש
 נפשות שנאמר וקבע את קובעיהם נפש (משלי כ"ד כ"ג) :
 (יב) ואם

וְלֹא־שָׁאַלְתָּ לְךָ יָמִים רַבִּים וְלֹא־
 שָׁאַלְתָּ לְךָ עֶשְׂרִי וְלֹא שָׁאַלְתָּ
 בְּפֶשֶׁת אִבִּיךָ וְשָׁאַלְתָּ לְךָ הַבֵּין
 לְשִׁמְעֵי מִשְׁפָּט: (יב) הִנֵּה עֲשִׂיתִי
 כַּדְּבָרֶיךָ הַנֵּה וְנִתְּחִי לְךָ לִב חָכָם
 וְנִכְזֹן אֲשֶׁר כְּמוֹהָ לֹא־הָיָה לְפָנַיִךָ
 וְיִחַרְרֶיךָ לֹא־יָקוּם כְּמוֹךָ:
 (יג) וְגַם אֲשֶׁר לֹא־שָׁאַלְתָּ נִתְּחִי
 לְךָ גַם־עֶשְׂרִי גַם־כְּבוֹד אֲשֶׁר
 לֹא־הָיָה כְּמוֹךָ אִישׁ בְּמַלְכִים
 כְּרִימִיָּה: (יד) וְאִם יִהְיֶה
 בְּדַרְכֵי לְשִׁמְרֵי חֻקֵי וּמִצְוֹתַי
 כַּאֲשֶׁר הִלַּךְ דָּוִד אָבִיךָ
 וְהֵאֲרַכְתִּי אֶת־יָמֶיךָ: (טו) וַיִּקַּץ
 שְׁלֹמֹה וְהִנֵּה חֲלוֹם וַיָּבֹא יְרוּשָׁלַם

לעבען , ניכט רייכטהום ניכט דען טאד
 דיינער פיינדע פערלאנגסט , זאנדערן
 פערשטאנד , אום ריכטיג אורטהיילען
 צו קעננען ; (יב) זיהע , זא ווילל איך ניכט
 נור דיינע ביטטע ערפיללען , אונד דיר
 זא פיל פערשטאנד אונד פערנונפט פער-
 לייהען , אלס נימאנד פאר דיר געהאבט ,
 אונד נימאנד נאך דיר , בעווענען ווירד ;
 (יג) זאנדערן איך געבע דיר אויך ,
 וואס רוא ניכט פערלאנגטעסט : רייכ-
 טהום זא וואהל , אלס עהרע , זאראס
 קיינער אונטער דען קעניגען דיינעס
 צייטאלטערס דיר גלייך קאממען ווירד .
 (יד) אונד וואנדעלסט רוא אין מיינען
 ווענען , בעאכאכטעסט מיינע געזעצע
 אונד בעפעעהלע , וויא דייין פאטער דוד ,
 זא פערלייהע איך דיר אויך לאנגעס
 לעבען . (טו) נאכדעם שלמה פאן
 זיינעם טרויסע ערוואכט וואר , גינגער
 ווידער נאך ירושלים , שטעללטע זיך
 פאר

שְׁלֹמֹה וְהִנֵּה חֲלוֹם וַיָּבֹא יְרוּשָׁלַם
 וַיַּעֲמֵד וַיִּלְפְּנֵי אֲרוֹן בְּרִית

רשי

באור

(יד) ואם תלך בדרכי . והארכת את
 יומי . העושר והכבוד שלא התניתי
 בתורתך לתת למוך חלק לך בין זכאי
 בין חייב אבל חורך הימים ומלכות
 הדורות כבר התניתי בתורתך לבלתי
 סור מן המטה למען יאריך ימים על
 מולכתו וגו' (דברים י"ז כ') ועל אותו
 תנאי לא חשבה ואם תלך בדרכי
 והארכת יוגו' וכן במלכות דורותיו
 אחריו אמר לו ואתה אם תלך לפני וגו'
 כי לא יכרת לך איש וגומר (לעיל ב' ד')
 כך שנוי' בספרי ר' חנינא בן גמליאל
 (טו) ויקץ שלמה והנה חלום . והנה הבין שחלמו אמת שומע עוף ומצנף ומבין
 לשונו כלב נוצח ומבין לשונו :

ראה למעלה מזה פסוק ט') . (יב) אשר
 כסוד לא היה , (איס) לפניך . (יג) גם
 עושר גם כבוד , העברי יכפיל עליו גם
 להשוות הדברים (קאמפאראטיף) כמו :
 גם בחור גם בתולה (זירת האזינו) ,
 ודומיו , ובלשון רומי וזרפת ישמשו שמוש כזה
 במלת עט (אונד) . (יד) ואם תלך
 בדרכי , אבל שלמה סר מאחרי ה' , על כן
 מת בן חמישים ושתים שנה . וראה דברי רש"י
 ז"ל במקרא הזה . (טו) והנה חלום , ראה
 למעלה מזה (פסוק ה') . ורבותי ז"ל
 אמרו : הבין שחלמו אמת , שומע עוף מצנף
 ומבין

וַיַּעֲמֵד וַיִּלְפְּנֵי אֲרוֹן בְּרִית
 וַיַּעֲמֵד וַיִּלְפְּנֵי אֲרוֹן בְּרִית

פאר דיא בונדעסלאדע דעס עוויגען ,
מראכטע גאנצ- אונד פריידענאפפער
דאר , אונד גאכ אללען וויגען האפ-
בעדיהנטען איין גאסטמאהל .

(טו) אום דיזע צייט קאמען צוויי
הורען צום קעניג פאר געריכט .

(יו) אונד איינע דערזעלבען שפראך :

איך פלעהע אום גרעכטיגקייט , מיין
הערר ! איך אונד דיזע פרויא בעוואהנען

איין הויז , אונד אין דיזעס הויזע קאם
איך נידער . (יח) אס דריטטען טאגע

נאך מיינער נידערקונפט ווארד איך
דיזע פרויא ענטבונדען , וויר בעוואהנען

אבער דאז הויז גאנץ אלליין , אונד
אויסער אונס ביידען , בעפינדעט זיך

ניכאנד דארין . (יט) נון שטארב דאז
קינד דיזער פרויא אין דער גאכט , פער-

מוטהליך האט זיא עס ערדריקט ,

(כ) דא שטאנד זיא אין דער גאכט
אויף , גאהם מיר מיין קינד , וועהרענד

איך , דיזע טאג , נאך שליף , פאן
דער וויטע וועג , לענטע עס אין איהרען

שאַז , אונד איהר טאָרטעס קינד
לענטע זיא אין דען מיינען .

(כא) אלס איך נון דעס טאָרנענס אויפ-
שטאנד , מיין קינד צו וויגען , ואַ וואַר

עס טאָרט ; איך בעטראַכטעטע עס
אָבער

ברית יהוה ויעל עלות ויעש
שלמים ויעש משתה לכל-

עבדיו : (טו) אז תכאנה שנים
נשים זנות אל המלך ותעמדנה

לפניו : (יו) ויהאמר האשה
האחת בי אדני אני והאשה

הזאת ישבות בבית אחד ואלד
עמה בבית : (יח) ויהי ביום

השלישי ללדתי ותלד גם
האשה הזאת ואנחנו יחדו אין

זר אתנו בבית זולתי שתים-
אנחנו בבית : (יט) וימת בן

האשה הזאת לילה אשר שכבה
עליו : (כ) ותקם בתוך הלילה

ותקח את-בני מאצלי ואמחה
ישנה ותשכיבהו בחיקה ואת-

בנה הכרת השכיבה בחיקי :

(כא) ואקם בבקר להניק את-

בני והגה מרת ואחבונן אליו

בכור

דשי

ויעש משתה . משמח לבו שהבין שחלומו
חמת : (כא) ואחבונן חליו . נתתי

לב

(יט) לילה , כלילה . זכא תואר הפעל
(אדוועביוס) אשר , נוקוס כי , והגיס ככה . שכבה עליו , כראה כי מפני

שכבה עליו מת , כי אלו לא מת כך אלא שקדמו מולי , לא נולד הספק חיה , כי היו
מנקדות אותו שאר נשים בחליו , והיה נודע לתי הוא , לפיכך אמרה אשר שכבה (רד"ק) .

לאור

באור

ומבק לשוט , וטי' . ויעש משתה לכל
עבדיו , כי היה שמח וטוב לב על כל הטובה

אשר הבטיח לו האלהים . (טו) אז , צעת
היא . והכתוב הולך ומספר , איך הקים

ה' את דבר הטוב , אשר דבר על שלמה בנבוען .
(אדוועביוס) אשר , נוקוס כי , והגיס ככה . שכבה עליו , כראה כי מפני

שכבה עליו מת , כי אלו לא מת כך אלא שקדמו מולי , לא נולד הספק חיה , כי היו
מנקדות אותו שאר נשים בחליו , והיה נודע לתי הוא , לפיכך אמרה אשר שכבה (רד"ק) .

(כא) ואחבונן אליו בבקר , הקסתכלפי

בַּבֶּקֶר וְהָיָה לֹא־הָיָה בְּנֵי אִשָּׁר
 יִלְדֶהָי : (כב) וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה
 הָאֲחֵרֶת לֹא כִי בְנֵי הָחַי וּבְנֵי
 הַמֵּת וְזֹאת אָמְרָת לֹא כִי בְנֵי
 הַמֵּת וּבְנֵי הָחַי וַתִּדְבַר־נָה לְפָנָי
 הַמֶּלֶךְ : (כג) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ זֹאת
 אָמְרָת וְהַדְּבָרֵי הָחַי וּבְנֵי הַמֵּת
 וְזֹאת אָמְרָת לֹא כִי בְנֵי הַמֵּת
 וּבְנֵי הָחַי : (כד) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ
 קְחוּ־לִי הָרֶב וַיָּבִיאוּ הַחֶרֶב לְפָנָי
 הַמֶּלֶךְ : (כה) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ גִּזְרוּ
 אֶת־הַיֶּלֶד הַחַי לְשָׁנַיִם וַתִּנּוּ אֶת־
 הַחֲצִי לְאֶחָת וְאֶת־הַחֲצִי לְאֶחָת :
 (כו) וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה אִשָּׁר־בְּנָה
 הַחַי אֶת־הַמֶּלֶךְ כִּי־נִכְמְרוּ רַחֲמֶיהָ
 עַל־בְּנָה וַתֹּאמֶר יְבִי אֲדֹנָי תִּנּוּ־
 לָהּ אֶת־הַיֶּלֶד הַחַי וְהַמֵּת אֶל־
 תְּמִיתָהּ וְזֹאת אָמְרָת גַּם־לִי גַם־
 לָךְ לֹא יִהְיֶה גִזְרוּ : (כז) וַיַּעַן
 הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר תִּנּוּ־לָהּ אֶת־
 הַיֶּלֶד הַחַי וְהַמֵּת לֹא תְּמִיתָהּ
 הִיא

אָכְעַר גַּענוֹיָא בִיִּים טַאגְס־לִיכְט , אונד —
 זיעה־רָא ! עס וואָר נאָר נִיכְט מִיִּין קִינֶר ,
 דָּאָ אִיךְ גַּעכְאָר . (כב) דָּאָ אַנְדֶּרע
 ווייב אָכְעַר שפּראַךְ : עס איזט נִיכְט אָן
 דַּעס , מִיר גַּע־הַעֶרְט דָּאָ לֶעכְעֶנְדַּע
 קִינֶר , דִּיִּין קִינֶר איזט טאַרט ; וואָרויף
 יענע ווידער זאַגטע : נִיִּין , דִּיר גַּע־הַעֶרְט
 דָּאָ טאַרטע קִינֶר , אונד מִיר דָּאָ
 לֶעכְעֶנְדִּיגע , אונד זאָ שטריטטען זײַ
 פֿאַר דַּעס קַעניגע . (כג) דָּאָ שפּראַךְ
 דַּער קַעניג , דִּיזע זאַגט : מִיִּין קִינֶר לֶעכְט ,
 אונד דָּאָ דִּינע איזט גַעשטאַרבען ;
 יענע אָכְעַר : דִּיִּין קִינֶר איזט טאַרט ,
 אונד דָּאָ מִינע לֶעכְט .
 (כד) זאָ כִּרִינגט מִיר אִיִּין שווערד ! מאָן
 בִּראַכְטע דָּאָ שווערד פֿאַר דַּעס קַעניג .
 (כה) אונד דַּער קַעניג פֿוהר פֿאַרט :
 הויעט דָּאָ לֶעכְעֶנְדַּע קִינֶר אִין צוויי־
 טהיילע , אונד גַעכְט יעדער פֿאַן אִיהנען
 אַינע העלפֿטע ! (כו) נון פֿלעהטע
 דיא ווירקליכע מוטטער דַּעס לֶעכְעֶנְדַּען
 קִינֶדעס , דיא פֿאַן לִיבע צו אִיהרעס
 קִינֶדע ענטכראַנטע , אונד שפּראַךְ צום
 קַעניג : אִיךְ בִּיטטע , מִיִּין דַּערער !
 מאָן גַעבע לִיכער אִיהר דָּאָ לֶעכְעֶנְדַּע
 קִינֶר , נור דָּאָס עס נִיכְט אומגעבראַכְט
 ווערדע . דָּאָ אַנְדֶּרע ווייב זאַגטע :
 ווערדע אִיךְ נאָך רוא זאָללען עס האַכען ,
 מאָן טהיילע עס ! (כז) הִיראויף פֿינג
 דַּער קַעניג ווידער אָן , אונד שפּראַךְ :
 גַעכְט יענער דָּאָ לֶעכְעֶנְדַּע קִינֶר , אונד

טעדטעט עס נִיכְט ; זײַ איזט זײַנע מוטטער

ב א ו ר

לאור היום נודתו * (הג"ל בשינוי קצת) *
 (כו) חנו לה, כלשון דלים, כי אמרה זאת
 כלשני העלך, אשר הכינאות הפרכה הילוד,
 כמו ילד, והוא שם מחשקל פעול * גם לִי גם
 לָךְ, ראה למעלה יחה (פסוק י"ג) * (כו)
 היא אמו, כיון שמרמזת עליו * ונדרש *
 ינאח

מוטטער . (כח) אלס נון גאנץ ישראל
 דאז אורטהייל , וועלכעס דער קעניג
 פֿעללטע , פֿערנאָרדטען , בעקאמען
 זיא פֿורכט פֿאַר איהם , דען זיא זאָהן ,
 דאָס געטטליכע ווייזוהייט אין איהם וואָר ,
 אום גערעכטיגקייט אויס צו איבען .
 ד (א) שלמה וואָר נון קעניג איבער
 גאנץ ישראל . (ב) פֿאַלגענדע
 שטאַטסבעדיהנטען האַטטע ער :
 עוריהו זאָהן דעם פריסטערס צדוק ,
 (ג) אליחורף אונד אחיה , זעהנעדעם
 שישא , וואָרען גערזוימשרייכער ;
 יהושפט זאָהן אחילוד וואָר קאַנצלער ;
 (ד) בניהו זאָהן יהוידע וואָר פֿעלד־
 דהערר , צדוק אונד אביחור וואָרען
 אָבער פריסטער ; (ה) עוריהו זאָהן
 נתן וואָר אַמטס הויפטמאַן , זכור זאָהן
 נתן

היא אמו : (כח) וישמעו כל-
 ישראל את המשפט אשר שפט
 המלך ויראו מפני המלך כי
 ראו ברחמם אלהים בקרבן
 לעשות משפט :

ד (א) ויהי המלך שלמה מלך
 על כל ישראל : (ב) ואלה
 השרים אשר לו עזריהו בן
 צדוק הכהן : (ג) אל חרפואחיה
 בני ישא ספרים יהושפט בן
 אחילוד המזכיר : (ד) ובניהו
 בן יהוידע על הצבא וצדוק
 ואביתר כהנים : (ה) ועזריהו

בדנתן על הצבא וזכור בן

נתן

רשי

באור

לכלהסתכל בו : (כז) היא אמו . נת
 קול הופיע ואמרה היא אמו :
 (כט) מלך על כל ישראל . משרחו
 נחמיהו שמוח כולם במלכותו :

ד (ג) סופרים . לכתוב דברי
 הימים : המזכיר . אחיה
 משפט, בא לפניו ראשון שיפסקו ראשון
 ק

יבאה בת קול ואמרה היא אמו (רד"ק) .
 (כח) כי חכמת אלהים בקרבו , נאמת
 הוא פלא גדול , שזופט בן שמים עשרה שנה
 יביט בעיניו לבות בני האדם , ויגלה
 מנסוגיהם . לעשות משפט , לפיכך יראו
 מפניו לעשות דבר רע ואפי' נסתרו , כי ראו
 כי ברוב חכמתו יוכיח לאור משפט , כמו
 שנעשה בזה המשפט (רד"ק) . הנה לדעתו
 ז"ל מלת ויראו במקרא הוה הוא יראת עיני
 (פֿורכט) , ולא יראת התרוממות (ערה)

פֿורכט) ; ועל פיו מתורגם אשכנזי .

ד (א) מלך על כל ישראל , משרחו נחמיהו שמוח כולם במלכותו (רשי) . (ב)
 עוריהו , לא כתב על מי מנהו (רד"ק) . (ד) ואביתר , כהן אשכ

היה

מכלל יופי

ג (ד) יעלה , עתיד במקום עבר ורבי' כמוהו : (ט) לב שומע , שמועת הכנה ;
 הכבד , הגדול , ובפי' הכבד הרבה : (טו) ויקץ , בא בפי' ד האיתן לבד : (טז) או
 תכאנה , כמו באו , ועם מלת או יבא ברוב עתיד במקום עבר כמו או יסיר : (כא) ואחבונן ,
 הסתכלתי : (כה) לאחח , בא כן מבלי סמיכות : (כו) הילוד , פשול , או אש כמו ילד